

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการวางแผน และพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย

The Study of factors affected the participation of local communities in Tourism Development planning in Nongkhai Province

อามร สุนทรชัย¹, ศิริศักดิ์ โพธิ์แดง² และดารุณี หอมสมบัติ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย 3) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่จังหวัดหนองคายสู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยทำการศึกษาในจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1. บ้านสีกาย อำเภอเมือง 2. บ้านผาตั้ง อำเภอสังคม 3. บ้านเงิน อำเภอโพนพิสัย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าแจกแจงความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายโดยภาพรวม มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับการมีส่วนร่วม 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.976$, S.D = 0.979) 2. ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.963$, S.D = 0.919) ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.331$, S.D = 0.772) 4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.964$, S.D = 1.012) 5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.862$, S.D = 0.903)

^{1,2}คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี อุดรธานี 41000 ประเทศไทย 41000 ประเทศไทย

³สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพัฒนศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีราชธานี อุดรธานี 41000 ประเทศไทย

ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมนั้นพบว่า 1. ทศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.087$, S.D = 1.069) 2. ประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.630$, S.D = 0.856) 3. การตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.559$, S.D = 0.823) 4. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.414$, S.D = 0.856) 5. แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.087$, S.D = 1.069) 6. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.832$, S.D = 0.903) 7. การได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.368$, S.D = 0.862) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น จำต้องมีการระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น รวมทั้งการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะพึ่งพา โดยชุมชนนั้นเป็นเส้นทางผ่านไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยปัจจัยหลายด้านประกอบกันทั้งด้านความมั่นคง โครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคายสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา การท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of research are to 1) investigate the factors which effect the participation of local communities in tourist development planning in Nongkhai Province. 2) promote the tourist development planning progress. 3) identify the strength strategies to build the corporation in the sustainable tourism development with the neighbouring countries: Cambldian, Laos, and Vietnam. The populations are in the areas of third education segment which covers three district: 1. Amphoe Muang Nongkhai (Ban sikaiy) 2. Amphoe Phonphisai (Ban Vern) 2. Amphoe Songkhim (Ban patung) There are 320 samples with random. The methological instruments are the questionnaires which support the interviewing. The researchers use SPSS program to anlyze the data. The statistics use are frequency,percentage,means, maximum,minimum and standard deviation. The relationship analysis is calculated from the Pearson"vanation (r).

The result of the study, the researchers discovered on the degree in participation of the local communities in tourist development planning progress are 1) needs to participate in generation problems as medium level. ($\bar{x} = 2.976$, S.D = 0.979) 2) participation level is medium. ($\bar{x} = 2.963$, S.D = 0.919) 3) The practical level is high. ($\bar{x} = 3.331$, S.D = 0.772) 4) participation in decision making is medium. ($\bar{x} = 2.964$, S.D = 1.012) and 5) participation in evaluating in evaluating is high. ($\bar{x} = 3.862$, S.D = 0.903)

Factors which effect the participation overallly is 1) the attitude in tourism is high. ($\bar{x} = 3.087$, S.D = 1.069) The benefit from tourist promotion is high too. ($\bar{x} = 3.630$, S.D = 0.856) 3) aware the problems of the tourist environment is high. ($\bar{x} = 3.559$, S.D = 0.823) 4) the media which population get the tourist information is high. ($\bar{x} = 3.087$, S.D = 1.069) 5) the motivation of tourist industry economic. ($\bar{x} = 3.414$, S.D = 0.856) 6) the government support in tourism. ($\bar{x} = 3.832$, S.D = 0.903) 7) the participated persuasion from communities leaders and local administrations. ($\bar{x} = 3.368$, S.D = 0.862)

The participation from communities in tourist devilmnt process are necessary to develop the tourism especially the corporation between the local administation communities leaders and population in communities to develop the tourism in order to brainstorm the opinions together. Furthermore the corporation with the neighbouring countries is another tool in tourism development progress. The infrastructures are to connect the tourist attractions. There are many factor which relates in tourism development progress: the political stability ,infrastructures ,tourism activities which promote the strength in tourism development

Keywords: development tourism participation of local communities

บทนำ

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจบริการที่เชื่อมโยงและกระจายรายได้ไปยังชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเท่านั้นเพราะในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต แม้การท่องเที่ยวจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศชาติ แต่เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ใดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวก็ย่อมหมายถึงการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้นมากขึ้น

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นก็เท่ากับเป็นการสร้างปริมาณมูลฝอย น้ำเสีย สิ่งปฏิกูลและมลพิษอื่นๆ ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทัศนียภาพอันเกิดจากสถาปัตยกรรมที่ไม่กลมกลืน ปัญหาที่เกิดจากการขาดระบบการจัดการมลพิษในพื้นที่ท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น มีพื้นฐานการท่องเที่ยวอยู่บนธรรมชาติ คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน (เศกสรรค์ ยงวณิชย์, 2550) จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และถือได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศอย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ ส่งผลให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการพัฒนาเพื่อสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community Based Tourism) โดยเน้นพัฒนาให้ “คน” เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ ทั้งนี้ได้ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) อย่างเหมาะสม (สมชัย วิเศษมงคลชัย, 2546)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด 4 ด้านคือ 1. ด้านฟื้นฟูระบบนิเวศ 2. ด้านเกษตรอุตสาหกรรม 3. ด้านการค้าชายแดน 4. ด้านการท่องเที่ยว (กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, 2549) ดังนั้นทางคณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต รวมทั้งยังเล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด

หนองคาย ผู้การพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่จังหวัดหนองคายสู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยประเด็นคำถามครอบคลุมทุกตัวแปรที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย

2. แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่หรือเคยอยู่ในตำแหน่งนั้น ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตวิทยาสังคม การรับรู้

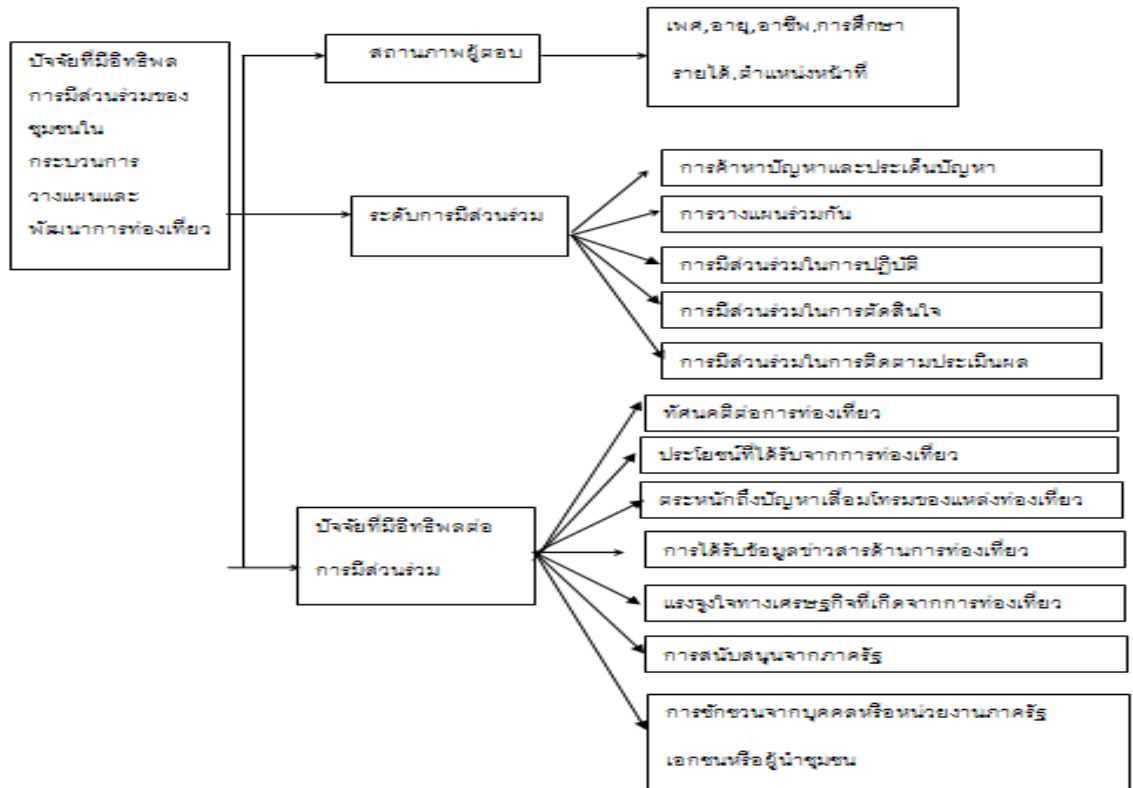
ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ประชากรที่อยู่โดยรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ประชากรจำนวน 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอสังคม และอำเภอโพนพิสัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคายเพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้น
2. รวบรวมรายชื่อตำแหน่ง เบอร์โทรศัพท์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นระดับผู้นำชุมชนสำหรับการติดต่อเพื่อนัดพบและสัมภาษณ์
3. รวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนที่มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดหนองคาย โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ในประเด็นหลักต่าง ๆ และให้ความคิดเห็นด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของผู้นำชุมชนแต่ละคนในปัจจุบัน รวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง
4. ทำการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อ และสัมภาษณ์ตามลำดับ

สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่

2. การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องใช้การทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05

ผลการวิจัย

จากแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้นำชุมชนใน 3 อำเภอในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า

1. อำเภอเมืองหนองคาย มีผู้ตอบแบบสอบถาม 137 คน เพศชาย 75 คน และเพศหญิง 62 คน โดยมีอายุระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.69 อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามคืออาชีพส่วนตัว ร้อยละ 51.09 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 36.49 รายได้ 10,001-12,500 ร้อยละ 54.74

2. อำเภอสังคม มีผู้ตอบแบบสอบถาม 94 คน เพศชาย 31 คน เพศหญิง 63 คน โดยมีอายุระหว่าง 35-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.55 และช่วงอายุ 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.29 อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามคือเกษตรกร ร้อยละ 55.31 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 51.06 รายได้ 5,000-7,500 บาท ร้อยละ 58.51

3. อำเภอโพนพิสัย มีผู้ตอบแบบสอบถาม 89 คน เพศชาย 33 คน และเพศหญิง 56 คน โดยมีอายุระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.57 อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามคืออาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 38.20 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 67.41 รายได้ 10,001-12,500 ร้อยละ 62.92

ในด้านระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย โดยพิจารณาภาพรวม 3 อำเภอ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแผนงานร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเองในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนในท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย โดยพิจารณาภาพรวม 3 อำเภอ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดหนองคาย คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยว การตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทักษะคนที่มียุทธศาสตร์ท่องเที่ยว การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำชุมชนในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง และพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีค่าระดับที่น้อยและระดับปานกลาง ควรเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจเห็นความสำคัญ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตน

เมื่อพิจารณาในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย จากผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว และน้อยที่สุดคือ ทักษะคนที่มียุทธศาสตร์ท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า ควรมีการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนของตนในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมสูง อาจเนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือผลประโยชน์ในลักษณะอื่น ๆ ดังนั้นการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายนั้น ต้องพยายามให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นแนวทางโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามาที่ส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นีรันดร์ จงวุฒิเวศนุรักษ์ (2527) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสามารถนำมาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวจัดหัตถ์หนองคายจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า

1. แนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ การเข้าถึงประชาชนจะได้รับรู้ความต้องการของประชาชน ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง จัดประชุม ประชาคมชุมชน ผู้ใหญ่บ้านกำนัน มีการประชาสัมพันธ์กับลูกบ้านแจ้งให้ทราบถึงประโยชน์ของการค้นหาปัญหา โดยอาจจะทำการประชาสัมพันธ์ผ่านทาง สื่อ สิ่งพิมพ์ วิทยู หอกระจายข่าว เสียงตามสาย เชิญหลาย ๆ หน่วยงาน ร่วมกันวางแผนและหาแนวทางแก้ไข มีการให้ความรู้ มีการอบรม

2. แนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือ การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีในชุมชน เพื่อนำมาวางแผนพัฒนา โดยมีการจัดกลุ่มในชุมชนเพื่อเตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยว จัดให้ผู้นำชุมชนอบรมให้ความรู้กับชุมชนในการจัดทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. แนวทางที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ร่วมมือกันพัฒนา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ มีการประชุมกันและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยอาจสร้างงานขึ้นในชุมชน เพื่อให้ทุก ๆ คน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ ผ่านทางเครื่องขยายเสียง

4. แนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นจากลูกบ้าน มีกล่องรับเรื่องร้องทุกข์หรือกล่องแสดงความคิดเห็น

5. แนวทางที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ได้แก่ การจัดทำมี การจัดทำสมุดเยี่ยมเมื่อมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน เนื่องจากจะทำให้ทราบจำนวนนักท่องเที่ยว และความจำเป็นที่ต้องการ และผู้นำชุมชนนำมาประชุมเพื่อติดตามประเมินผลต่อไป

6. แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น จะต้องช่วยกันรักษาธรรมชาติ และวัฒนธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และจัดอำนวยความสะดวกให้เรื่องยานพาหนะ มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำในสถานที่ต่างๆ รวมทั้งมีตำรวจบ้านคอยสอดส่องดูแลทรัพย์สินของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายสู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมหรือประเพณี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควรมีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจนโดยสอดคล้องกับระยะเวลาของเส้นทางการท่องเที่ยว
2. ด้านกลไกและการจัดการท่องเที่ยว ในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดควรให้ประชาชนในท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการและให้ความรู้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในด้านการวางแผนจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและศูนย์ให้ข้อมูลทางวิชาการ
3. ด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร และมีการพัฒนาสินค้าพื้นเมืองให้น่าชม น่าซื้อ โดยเฉพาะการจัดทำให้แปลกแตกต่าง ในเรื่องของการจัดทำ โฮมสเตย์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึง
4. การให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว ควรมีการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีการจัดอบรมประชาชนในท้องถิ่น ดำรงจท่องเที่ยวในการใช้ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาของประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และภาษาลาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรมีการวิจัยศักยภาพของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทอย่างมาก ในการพัฒนาเครือข่ายชุมชน และพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกทั้งคณะผู้วิจัยเป็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2549). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี: บ้านวังน้ำออก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การพัฒนาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์นโยบายสาธารณะ มหาวชิวิทยาลัยมหิดล.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธีแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
เศกสรรค์ ยงวณิชย์, เสนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงศ์, นภดล ตั้งสกุล และคณะ. (2550). การศึกษา
ศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษา :
จังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
สมชัย วิเศษมงคลชัย. (2546). แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน. กรุงเทพฯ: เอกสารการสัมมนา.